

12 Στα ίχνη του ελληνισμού του Καυκάσου

Σουχουμλής

Γράφει ο Γεώργιος Γρηγοριάδης • elsuhum@yahoo.com
Μελετητής της Ιστορίας του Ελληνισμού του Σουχούμ και της Αμπχαζίας

СУХУМСКОЕ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΒΧΕΣΤΒΟ.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΣΟΥΧΟΥΜ.

Ο Δημοσθένης Ιωαννίδης

Του Γεωργίου Γρηγοριάδη

Στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αι., τέσσερα αδέρφια Ιωαννίδη από την Κωνσταντινούπολη, ο Συμεών, ο Χαράλαμπος, ο Ιωάννης και ο Δημοσθένης, μετεγκαταστάθηκαν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη Ρωσική, όπου εκείνη την εποχή ήταν αρκετά ευνοϊκές οι συνθήκες για τη διεξαγωγή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στην Κωνσταντινούπολη παρέμειναν ο πατέρας τους Ιωάννης, η μητέρα και η μοναδική αδελφή τους Αικατερίνη, οι οποίοι τους επισκέφθηκαν πολλές φορές αργότερα στη Ρωσία. Μία τέτοια επίσκεψη πραγματοποιήθηκε το 1912, όταν η μητέρα ταξίδεψε για να δει τους γιους της στο Μπαχτσισαράι της Κριμαίας και στο Σουχούμ του Καυκάσου, μαζί με την κόρη της.

Η οικογένεια του Ιωαννίδη ήταν ευκατάστατη στην Τουρκία. Είχε ακίνητα και δική της επιχείρηση τόσο στην Κωνσταντινούπολη όσο και στο νότο της χώρας - στην Αντάλια (Αττάλεια), πιθανόν και στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου, όπου ζούσαν πολλοί Έλληνες. Αρχικά, τα δύο από τα αδέρφια, ο Συμεών και ο Δημοσθένης, πήγαν στη Βαρσοβία, που ανήκε στη Ρωσική Αυτοκρατορία, και από εκεί μετακόμισαν στην τότε πρωτεύουσα της Ρωσίας, την Αγία Πετρούπολη. Τα άλλα δύο αδέρφια πήγαν πρώτα στο Μπαχτσισαράι, απ' όπου ο Χαράλαμπος μετακόμισε μετέπειτα στο Κρασονοντάρ και ο Ιωάννης στο Ροστόφ επί του Ντον.

Ο ήρωας της αφήγησής μας είναι ο Δημοσθένης Ιωαννίδης (1851 - 1928), ο μικρότερος από τα τέσσερα αδέρφια, που γεννήθηκε το 1851 στην Κωνσταντινούπολη και σε νεαρή ηλικία μετακόμισε στη Ρωσική Αυτοκρατορία. Ασχολήθηκε με την καπνοβιομηχανία και ίδρυσε στην Αγία Πετρούπολη το εργοστάσιο παραγωγής καπνού «Ο Βόσπορος». Δίνοντας το όνομα αυτό, τιμούσε το θαλάσσιο στενό που τέμνει στις δυο όμορφες πλευρές της την πατρίδα του, την Κωνσταντινούπολη.

Η ιστορία της καπνοβιομηχανίας μέσα από την ιστορία και τη γενεαλογία του Δημοσθένη Ιωαννίδη

Το εργοστάσιο «Ο Βόσπορος»

Το εργοστάσιο καπνού «Ο Βόσπορος» βρισκόταν στο πανέμορφο νησί Βασιλιεφσκι, κατά μήκος της Λεωφόρου Μάλι 40, σε ένα μονώροφο κτήριο που ανεγέρθηκε στο πρώτο τρίτο του 19^{ου} αι. από τον βιομήχανο Α. Βάινερτ (Α. Weinert). Σύμφωνα με τα στοιχεία των αρχείων, στην αυλή του την περίοδο 1840-1870 ο ιδιοκτήτης του σπιτιού βιομήχανος Α. Βάινερτ κρατούσε ένα μικρό εργοστάσιο μεταξίου, και στη δεκαετία του 1880 υπήρχε ήδη ένα εργοστάσιο καπνού «Ο Βόσπορος» άλλου ιδιοκτήτη, «Οθωμανού υπηκόου Δ. Ι. Ιωαννίδη». Εξ αυτού συμπεραίνουμε ότι σε ηλικία λίγο παραπάνω από είκοσι, ως νεαρός άνδρας, ο Δημοσθένης είχε ήδη στην ιδιοκτησία του ένα εργοστάσιο. Είχε ένα εγγενές επιχειρηματικό πνεύμα και η επιχείρηση που ξεκίνησε, αναπτυσσόταν γοργά, με αποτέλεσμα σύντομα να γίνει ένας αρκετά πλούσιος άνθρωπος.

Ο Δημοσθένης πάντα διατηρούσε και επαγγελματικές σχέσεις με τα αδέρφια του, που ασχολούνταν με την καπνοβιομηχανία. Στην Κριμαία, στην περιοχή **Κρασονοντάρ**, καθώς και στην Αμπχαζία, αγόραζε τις καλύτερες ποικιλίες καπνού για να παράγει τα προϊόντα του. Στην περιοχή του Μπαχτσισαράι εκείνη την εποχή παραγόταν ο καπνός «Αμερικαν», που αρχικά μεταφερόταν από την Αμερική. Στην περιοχή της Γιάλτας είχαν τον

Επαγγελματική κάρτα του Δ. Ι. Ιωαννίδη, 1903

καπνό «Ντουμπέκ», ο οποίος προέκυψε στην Κριμαία το 1822 από τρεις τύπους οθωμανικού καπνού «Μπάσμα», που καλλιεργείτο στην περιοχή του Πόντου. Έτσι, οι «Ντουμπέκ» και «Αμερικαν» έγιναν οι κύριες ποικιλίες καπνού της Κριμαίας. Τον καπνό του Μπαχτσισαράι αρχικά πιθανόν να του τον έστελνε ο αδελφός Ιωάννης, ο οποίος τον αγόραζε από τους καλλιεργητές, και την ποικιλία «Ντουμπέκ» θα μπορούσε να την αγοράζει από τον καπνοπαραγωγό της Γιάλτας, τον Έλληνα Γιάννη Γοργόργλου. Από την Αμπχαζία προμηθευόταν τις ποικιλίες του Πόντου «Τραπεζούντα» και «Σαμσουντα».

Στα τέλη του 19^{ου} αι., το κτήριο στην αυλή του οποίου ήταν το εργοστάσιο

καπνού «Ο Βόσπορος» του Ιωαννίδη, και μικρά γειτονικά κτήρια αποκτήθηκαν από έναν άλλο Έλληνα, τον Φίλιππο Θεοδωρίδη του Θεολόγου, ο οποίος κατεδάφισε όλα τα παλιά οικοδομήματα. Ακολουθώντας τις υποδείξεις του, ο αρχιτέκτονας-καλλιτέχνης Ιβάν Βολοντίνχιν έχτισε ένα όμορφο ξενοδοχείο 6 ορόφων σε στυλ Μοντέρν. Η πρόσοψή του ήταν διακοσμημένη με ανοιχτόχρωμα κεραμίδια και η στρογγυλεμένη γωνία του κτηρίου ολοκληρωνόταν με πύργο. Το εργοστάσιο καπνού συνέχισε να λειτουργεί στην αυλή του.

Σύμφωνα με τα σωζόμενα σχέδια (Κεντρικό κρατικό ιστορικό αρχείο Αγ. Πετρούπολης), ο Γάλλος πολίτης Μ. Ε. Βερστράτ απέκτησε το ακίνητο αργότερα, το 1915, κατά μήκος της 14ης γραμμής του νησιού Βασιλιεφσκι Νο 73 και ως προηγούμενοι ιδιοκτήτες αναφέρονται σε αυτά οι εξής: ο κατασκευαστής Α. Weinert, ο Οθωμανός υπήκοος Δ. Ιωαννίδης και ο Φ. Θ. Θεοδωρίδης.

Η οικογένεια

Ο Δημοσθένης νυμφεύθηκε την Άννα Νικηφόροβνα Εκίμοβα, με την οποία απέκτησε 6 παιδιά, 2 αγόρια και 4 κορίτσια: Νικόλας, Μαρία, Μπορίς, Αναστασία, Λυδία και Τατιάνα. Η Άννα Νικηφόροβνα ασχολιόταν με την οικιακή φροντίδα και την ανατροφή των παιδιών, που μεγάλωναν στην πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας και αργότερα στο Σουχούμ, σε πλήρη ευημερία, σε μια οικογένεια όπου υπήρχε αγάπη και στοργή, που ήταν η κινητήρια δύναμη της ανάπτυξής τους. Όλα τα παιδιά του Δημοσθένη και της Άννας ήταν πολύ όμορφα, όπως φαίνεται από τις σωζόμενες φωτογραφίες, σπουδάσαν και σταδιακά έδει-

Το πρώην κτήριο των επιπλωμένων δωματίων (ξενοδοχείο) του Φ. Θ. Θεοδωρίδη στην Αγία Πετρούπολη, στην αυλή της οποίας βρισκόταν το εργοστάσιο καπνού «Ο Βόσπορος».

Τα παιδιά του Δ. Ιωαννίδη

ξαν τα ταλέντα τους. Ποια ήταν η μετέπειτα τύχη τους;

Ο γιος **Νικόλαος** (1897-1967) εργαζόταν ως οικονομολόγος στον Οίκο της τοπικής κυβέρνησης, έγραφε ποιήματα. Νυμφεύθηκε μια γιατρό γερμανικής καταγωγής, την Τερέζα Βίλμαν (που πέθανε το 1939). Από αυτήν γεννήθηκε το 1931 ο γιος τους **Νικόλαος** (Νίκι), ο οποίος αποφοίτησε από το Ιστορικό και Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Μόσχας και αφιέρωσε όλη του τη ζωή στην αρχειοθέτηση. Τα τελευταία του χρόνια υπηρετούσε ως επικεφαλής της κρατικής αρχαιακής διοίκησης της Αμπχαζίας. Επίσης είναι συγγραφέας των βιβλίων «Οι Έλληνες στην Αμπχαζία» (1990), «Η ιστορία δημιουργίας και λειτουργίας Αρχείων στην Αμπχαζική ΑΣΣΔ 1921-1985» (1989), «1949 - Η Τεχνολογία της εγκληματικής πράξης» (2006). Το βιβλίο «Οι Έλληνες στην Αμπχαζία» ήταν το πρώτο βιβλίο αυτού του είδους στη ρωσική γλώσσα. Το τελευταίο του έργο «1949 - Η Τεχνολογία της εγκληματικής πράξης», που δημοσιεύθηκε λίγο πριν το θάνατό του το 2007, εξιστορεί τις εγκληματικές πράξεις των σοβιετικών αρχών έναντι του ελληνικού πληθυσμού της Αμπχαζίας. Ο Βρετανός δημοσιογράφος και ερευνητής του Καυκάσου Thomas de Waal έγραψε γι' αυτόν: «Η φιγούρα του Ν. Ιωαννίδη είναι εμβληματική: είναι ένα θαυμάσιο δείγμα της πολυπολιτισμικής πορείας, που δεν αναδείχτηκε όσο πρέπει...». «Αν δεν ήταν ο διωγμός του 1949, η κατάσταση στην Αμπχαζία θα ήταν εντελώς διαφορετική», μου είπε. «Αν στη μέση ήταν μια ουδέτερη δύναμη (εννοώντας τους Έλληνες), ο πόλεμος (μεταξύ Γεωργιανών και Αμπχαζίων το 1992-93) θα ήταν πολύ λιγότερο πιθανός». Τα παιδιά του Νικόλαου Ιωαννίδη (1931-2007) είναι η **Τερέζα** (γεννημένη το 1964) και η **Ελένη** (1966-2014).

Έναν χρόνο μετά τη γέννηση του γιου του, το 1932, ο Νικόλαος Ιωαννίδης του Δημοσθένη παντρεύτηκε τη Βαλεντίνα Ανατόλιεβνα Κορζενέβσκαγια (γεννηθείσα το 1910), με την οποία απέκτησε δύο κόρες, την **Ειρένα** (1938) και την **Άλλα** (1946). Λόγω της διώξης των Ελλήνων εκείνα τα χρόνια, οι γονείς αποφάσισαν να δώσουν στα κορίτσια το επώνυμο της μητέρας. Η Ειρένα Κορζενέβσκαγια είναι παντρεμένη με τον Ολέγκ Λουτσέν-

Οι κόρες του Δ. Ιωαννίδη

κο και τα παιδιά τους είναι ο **Βλαντίμιρ** και η **Όλγα**. Η Ειρένα εργάστηκε για περίπου 50 χρόνια με τον σύζυγό της στον Επιστημονικό Σταθμό Υδροακουστικής Παρακολούθησης στην περιοχή Μαγιάκ του Σουχούμι. Η Άλλα, βιολοντσίστα, εργάστηκε στην Κρατική Συμφωνική Ορχήστρα της Αμπχαζίας και δίδαξε στο μουσικό σχολείο του Σουχούμι και στο Ωδείο. Είναι παντρεμένη με τον Νικόλαο Ποιμενίδη και τα παιδιά τους είναι η **Μαρίνα** και ο **Αλέξανδρος**.

Κλείνοντας την αναφορά μας στον πρώτο γιο του Δημοσθένη Ιωαννίδη, Νικόλαο, να πούμε πως ως υπήκοος ξένης χώρας (Ελλάδας), μαζί με άλλους Έλληνες της Αμπχαζίας, εξορίστηκε το 1949 στο Καζακστάν. Το 1956, όταν άρθηκαν οι περιορισμοί στους Έλληνες, επέστρεψε στο Σουχούμι.

Η κόρη **Μαρία**, γεννημένη το 1898, πέθανε το 1945 στο Σουχούμι.

Ο γιος **Μπορίς**, γεννημένος το 1899, ήταν ένας ταλαντούχος βιολιστής. Πέθανε στις 20 Ιανουαρίου του 1932 στο Σουχούμι.

Η κόρη **Αναστασία**, γεννημένη το 1904, ήταν παντρεμένη με τον Γκριγκόρι Νατσκέμπα. Ο γιος τους **Ίγκορ**, πέθανε σε παιδική ηλικία. Η Αναστασία εργάστηκε ως δακτυλογράφος σε εργοστάσιο καπνού.

Η κόρη **Λυδία**, γεννημένη το 1907, ήταν πιανίστρια και μουσικοσυνθέτης. Παντρεύτηκε τον Αλέξανδρο Γβαμπσάβα. Δεν απέκτησαν παιδιά. Ζούσε και πέθανε στην πόλη Γκάγκρα της Αμπχαζίας.

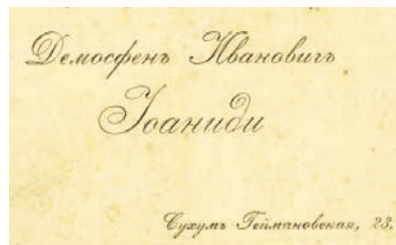
Η κόρη **Τατιάνα**, γεννημένη το 1910, παντρεύτηκε τον Νταβίντοφ από την Τιφλίδα. Δούλεψε σε ινστιτούτο επιστημονικών ερευνών ως δακτυλογράφος. Ήταν πολύ γραμματισμένη και τύπωνε έργα διακεκριμένων επιστημόνων (Γιούρι Βόρονωφ, Μ. Ντέλμπα, Μπακάζμπα κ.ά.). Ζούσε στην οδό Γκορρίσκαγια και αργότερα στο πρώην σπίτι των εμπόρων Α. Τοτπιάν και Β. Μουράτοφ.

Η συνέχεια στο Σουχούμι

Το 1908, στην ηλικία των 57, ο Δημοσθένης Ιωαννίδης αποφασίζει να μετακομίσει με την οικογένειά του στο Σου-

Η οικογένεια Ιωαννίδη, 1915

Επαγγελματική κάρτα του Δ. Ι. Ιωαννίδη, περίπου το 1914

χούμι, προφανώς πουλώντας το εργοστάσιό του στην Αγία Πετρούπολη. Ο λόγος που τον ώθησε σε αυτό, παραμένει ένα μυστήριο, το οποίο ίσως δεν θα το λύσουμε ποτέ. Ήθελε, πριν έρθουν τα γεράματα, να εγκατασταθεί σε μια περιοχή με ένα υποτροπικό κλίμα δίπλα στη θάλασσα, αφήνοντας την κρύα πρωτεύουσα με το υγρό της κλίμα; Ή μήπως ήθελε να μετακομίσει σε έναν τόπο όπου ζούσαν πολλοί ομοεθνείς του Έλληνες; Για την κάθε περίπτωση μόνο εικασίες μπορούμε να κάνουμε. Ένα πράγμα που μπορεί αναμφισβήτητα να τονιστεί, είναι ότι γνώριζε το Σουχούμι, όπως και ολόκληρη την Αμπχαζία, λόγω προμηθειών καπνού για το εργοστάσιό του επί μακρά χρονική περίοδο. Και προφανώς του άρεσαν αυτά τα μέρη, τα οποία -επιπλέον- συνδέονταν με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες. Ήταν γνωστό ότι στη Ρωσική Αυτοκρατορία οι καλύτερες ποικιλίες καπνού «Τραπεζούντα» και «Σαμσουντά» καλλιεργούνταν εδώ. Οι πιο επιτυχημένοι σ' αυτήν τη δραστηριότητα, σύμφωνα με τις επανειλημμένες αναφορές αυτού του γεγονότος στον Τύπο εκείνης της εποχής, ήταν οι Πόντιοι Έλληνες.

Στην υψηλή ποιότητα του καπνού συνέβαλαν οι ευνοϊκές συνθήκες επεξεργασίας και αποθήκευσης. Για τρία χρόνια ο καπνός υφίστατο διαδικασία ζύμωσης στις τοπικές αποθήκες, ώστε να αποκτήσει τις απαραίτητες ιδιότητες. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι εδώ αγοράζε καπνό από διάσημους τοπικούς καπνοπαραγωγούς και εμπόρους όπως Ι. Γιαχιόπουλο, Μ. Μπενιάτογλου, Ι. Μποσταντζόγλου, Σ. Στεφανίδη και άλλους, ή απευθείας από μικρούς καλλιεργητές.

Μετά τη μετακόμιση στο Σουχούμι, συνέχισε τις επαγγελματικές του δραστηριότητες σε αυτόν τον τομέα. Σύμφωνα

Το σπίτι του Δ. Ιωαννίδη στο Σουχούμι, 1916

με τον τοπικό ιστορικό Ανζόρ Αγκουμάα, το 1912 ο αρχιτέκτονας Α. Β. Μόντραχ σχεδίασε για λογαριασμό του Δημοσθένη Ιωαννίδη ένα τριώροφο σπίτι. Η πανέμορφη οικία για τη μεγάλη του οικογένεια κτίστηκε στο οικοπέδο αριθ. 10 της πόλης, στην οδό Γκέιμανσκαγια 23. Μάλιστα, στην αυλή του σπιτιού ο Δημοσθένης Ιωαννίδης οργάνωσε μια τραπέζα-ρδία και τροφοδοτούσε τους φτωχούς ασχολούμενος έντονα με φιλανθρωπία.

Η σοβιετική εξουσία δημεύει την περιουσία του

Αλλά η μοίρα θέλησε η οικογένεια να ζήσει σε αυτό το σπίτι λιγότερο από 10 χρόνια, έως ότου οι μπολσεβίκοι ήρθαν στην εξουσία, το 1921. Τότε, μονάδες του 11^{ου} και 9^{ου} στρατού της Ρωσικής Σοβιετικής Ομοσπονδίας Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας πέρασαν από τη Δημοκρατία της Γεωργίας, με σπαθιά και καίγοντας τα πάντα στο διάβα τους, και επέβαλαν τη σοβιετική εξουσία, το Φεβρουάριο του 1921, και παράλληλα, οι δυνάμεις του 9^{ου} στρατού του Κουμπάν, υπό την εποπτεία του Β. Τσερνισέβ, ξεκίνησαν μια επίθεση στην Αμπχαζία. Στις 4 Μαρτίου 1921 οι μονάδες του 31^{ου} τμήματος του 9^{ου} στρατού κατέλαβαν το Σουχούμι, όπου ανακηρύχθηκε η σοβιετική εξουσία.

Με την έλευση των μπολσεβίκων, το σπίτι της οικογένειας Ιωαννίδη περιήλθε στην κυριότητα του κράτους, όπου αρχικά στεγάστηκε το επιτελείο μιας μονάδας του στρατού και αμέσως μετά η Έκτακτη Επιτροπή για την καταπολέμηση της αντεπαναστάσεως και σαμποτάζ της Σοβιετικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Αμπχαζίας, που στη συνέχεια, το 1922, αντικαταστάθηκε με τη GPU (Γενι-

24 Στα ίχνη του ελληνισμού του Καυκάσου

Σουχουμλής

Γράφει ο Γεώργιος Γρηγοριάδης • elsuhum@yahoo.com
Μελετητής της Ιστορίας του Ελληνισμού του Σουχούμ και της Αμπχαζίας

СУХУМСКОЕ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΒΧΕΣΤΒΟ.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΣΟΥΧΟΥΜ.

Η ιστορία της καπνοβιομηχανίας μέσα από την ιστορία και τη γενεαλογία του Δημοσθένη Ιωαννίδη

Συνέχεια από σελ. 13

κή Πολιτική Διεύθυνση) επί NKVD (Λαϊκό Κομπίτο Εσωτερικών Υποθέσεων) ΣΣΔ Αμπχαζίας.

Όπως συνήθως λειτουργούσαν οι μπολσεβίκοι, αρπάζοντας την περιουσία των πλουσίων, έτσι και στην περίπτωση του Δημοσθένη Ιωαννίδη όλη η οικογένεια εκδιώχθηκε από το σπίτι και η περιουσία της κατασχέθηκε. Τα μέλη της αναγκάστηκαν μετά το μεγάλο τριώροφο σπίτι που κατείχε, να κατοικούν στα υπόγεια των σπιτιών άλλων ανθρώπων. Δεν ήταν καθόλου εύκολη και ευχάριστη αυτή η εξέλιξη.

Στη σοβιετική εποχή, τα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Δημοσθένης Ιωαννίδης εργάστηκε στο Abkhaztorg (κρατική εμπορική επιχείρηση της Αμπχαζίας) ως κορυφαίος εμπειρογνώμονας στον τομέα της διαλογής καπνού, ο οποίος μετά από ταξινόμηση μεταφερόταν με πλοία προς τη Δυτική Ευρώπη.

Η Έκτακτη Επιτροπή για την καταπολέμηση της αντεπανάστασης και σαμποτάζ ΣΣΔ της Αμπχαζίας στεγαζόταν στην πρώην κατοικία του Δ. Ιωαννίδη, περίπου το 1931.

Πέθανε την 12^η Μαΐου του 1928, σε ηλικία των 77 ετών, από μια σοβαρή ασθένεια που προκλήθηκε από μεγάλες συναισθηματικές στενοχώριες. Η σύζυγός του Άννα Νικηφόροβνα εγκατέλειψε τον κόσμο τούτο 14 χρόνια αργότερα, το 1942.

Να σημειώσουμε πως το NKVD ΣΣΔ

Αμπχαζίας άλλαξε αργότερα το όνομά του αρκετές φορές, αλλά έκτοτε λειτουργεί πάντα στο ίδιο κτήριο, στο πρώην σπίτι του Δ. Ιωαννίδη. Στα τελευταία χρόνια της σοβιετικής εξουσίας στεγαζόταν εκεί το Υπουργείο Εσωτερικών της Αμπχαζίας και σήμερα η Υπηρεσία Κρατικής Ασφάλειας. Στη δεκαετία του 1960, το άλλοτε όμορφο σπίτι του Δ. Ι. Ιωαννίδη ανοικοδομήθηκε και δίκως υπερβολή, θα μπορούσε να πει κανείς πως αλλοιώθηκε αρνητικά το σχέδιό του. Αυτό προφανώς έγινε εξαιτίας των λειτουργικών αναγκών των παραπάνω υπηρεσιών. Όμως το κτήριο έχασε πια τη γοητεία του από αρχιτεκτονικής άποψης...

Γενεαλογικό δέντρο

Ο γιός του Δημοσθένη Ιωαννίδη Νικόλαος το 1959 έκανε έρευνα και δημιούργησε το γενεαλογικό δέντρο του γένους του, στο βαθμό που ήταν εφικτό, μετά το πέρας πολλών χρόνων, αφού κανείς πριν από αυτόν δεν ασχολήθη-

κε με το θέμα. Υπέγραψε το έργο του ως εξής:

«*Ας όλοι όσοι είναι απόγονοι Ιωαννίδη, να είναι συγγενικά φιλικοί, ας χαιρέται ο καθένας βλέποντας των συγγενών γνωστά χαρακτηριστικά.*»

Τα παρακάτω στοιχεία για τους απογόνους των αδελφών Ιωαννίδη, Δημοσθένη, Συμεών, Χαράλαμπου και Ιωάννη, καθώς και οι παραπάνω πληροφορίες για τους δικούς του απογόνους, προέρχονται από το προαναφερθέν δέντρο, λίγο εμπλουτισμένο με την πάροδο του χρόνου.

Ο Συμεών Ιωαννίδης του Ιωάννη είχε 5 παιδιά: Γεώργιος, Ιωάννης (Ιβάν), Συμεών, Τατιάνα και Αικατερίνη.

1. Ο Γεώργιος νυμφεύθηκε τη Μαρία Νικολάεβνα το γένος Σσόλοχοβα. Πέθανε το 1912. Η γυναίκα του μετακόμισε στην Ελλάδα το 1937. Τα πειρατέρω για εκείνη είναι άγνωστα.

2. Ο Ιβάν μετακόμισε στη Γερμανία το 1913. Η πειρατέρω ζωή του εί-

Βασίλειος Ιωαννίδης, ο κορυφαίος δοκιμαστής καπνού

Βασίλειος Ιωαννίδης του Ιωάννη, 1916

Η μεγάλη οικογένεια Ιωαννίδη ανέθρεψε πολλούς ταλαντούχους, αξιόλογους ανθρώπους που προσέφεραν πολύτιμα οφέλη στην κοινωνία. Όμως, αξίζει να σταθούμε στον γιο του Ιωάννη Βασίλειο, που αποτελούσε έναν εξαιρετικό εκπρόσωπο της οικογένειας καπνοβιομηχανών Ιωαννίδη αλλά και του Ελληνισμού ολόκληρου. Γεννήθηκε στο Μπαχτισισαράι το 1881. Σε ηλικία 15 ετών ήρθε στην Αγία Πετρούπολη, στον θείο του Δημοσθένη, ο οποίος τον προσέλαβε ως μαθητευόμενο στο δικό του εργοστάσιο παραγωγής καπνού «Ο Βόσπορος». Το 1917 νυμφεύθηκε τη Μαρία Μποϊτσόβα από την περιοχή Βαλντάι του κυβερνείου Νόβγκοροντ, που έζησε μαζί του για 21 χρόνια και

πέθανε το 1938. Το 1939, όταν εκτέλεστηκε ο αδελφός του Γεώργιος, υιοθέτησε την κόρη του Ευγενία.

Σύμφωνα με τον Ιορδάνη Κεσσίδη, ο οποίος έγραψε ένα άρθρο σχετικά με τον Βασίλειο Ιωαννίδη, ο τελευταίος σχεδόν όλη του τη ζωή έζησε στην Αγία Πετρούπολη (τότε Λένινγκραντ), στην 6η γραμμή του νησιού Βασίλιεφσκι (φωτό πάνω), κοντά στο κτήριο του πρώην εργοστασίου «Ο Βόσπορος». Στο ίδιο διαμέρισμα ζει σήμερα η εγγονή του, κόρη της Ευγενίας, Ελένη με τον γιο της.

Αφού απέκτησε γνώσεις για καπνοβιομηχανία, ο Βασίλειος Ιωαννίδης δούλεψε στο εργοστάσιο «Ο Βόσπορος» ως διαβιβαστής και από το 1907 ως ανώτερος μάστορας και δοκιμαστής καπνού.

Τη σοβιετική περίοδο, από το 1925 και μετά, ο Βασίλειος Ιωαννίδης εργαζόταν ως ανώτερος μάστορας και δοκιμαστής καπνού στο καπνεργοστάσιο «Ουρίτσκι», που πριν από την επανάσταση ονομαζόταν «Lafertm».

Το ιστορικό εργοστάσιο «Lafertm», όπως συνεχίζει ο Ι. Κεσσίδης, διοργάνωσε το 1852 την πρώτη παραγωγή τσιγάρων στη Ρωσία και γενικά θεωρείται το πρώτο εργοστάσιο τσιγάρων στον κόσμο! Πριν την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, είχε εξελιχθεί σε ένα τρας αποτελούμενο από 14 εργοστάσια, ελέγχοντας τα δύο τρίτα της παραγωγής καπνού. Μετά την «εθνικοποίηση», από το 1920 το εργοστάσιο πήρε το όνομα του Μωυσή Σολο-

μώνοβιτς Ουρίτσκι, μέλους του RSDRP (Ρωσικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος), που σκοτώθηκε από τους Εσέρους (Σοσιαλδημοκράτες) το 1918, ενώ υπηρετούσε ως πρόεδρος της Τσε-Κα (Επιτροπή Έκτακτης Ανάγκης για την καταπολέμηση της αντεπανάστασης) στην Πετρούπολη.

Στη μετασοβιετική περίοδο, το 1992, η παραγωγή μεταφέρθηκε, ως όφειλε, έξω από την πόλη και από το νησί Βασίλιεφσκι, που είναι από τους πλέον δημοφιλείς προορισμούς της Αγίας Πετρούπολης, με πλήθος αξιοθέατα. Το κτήριο του εργοστασίου «Ουρίτσκι» μετατράπηκε σε σύγχρονο εμπορικό κέντρο.

Ο Βασίλειος Ιωαννίδης, από το 1925, λοιπόν, και μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1957, εργάστηκε ως επικεφαλής μάστορας καπνού σε αυτό το εργοστάσιο. Μάλιστα, όπως αποδεικνύεται, αποτελεί τον δημιουργό του μείγματος καπνού για τα πασίγνωστα σε ολόκληρη τη Ρωσία τσιγάρα «Μπελομορκανάλ», κορυφαίο προϊόν του εργοστασίου «Ουρίτσκι» του 1932. Η παραγωγή τους συνεχίζεται, ενώ οι αναλογίες του μείγματος παραμένουν επτασφράγιστο μυστικό. Εξάλλου, ο τεχνολόγος Βασίλειος Ιωαννίδης είναι γνωστός ως δημιουργός συνταγών για μείγματα πολλών φημισμένων σοβιετικών μαρκών καπνού, εκτός του «Μπελομορκανάλ», όπως «Kazbek», «Κράσναγια Ζβεζντά», αλ-

Ηθοποιός Συμεών Σ. Ιωαννίδης

να άγνωστη.

3. Ο **Συμεών** πέθανε στη δεκαετία του 1940. Νυμφεύθηκε μια γυναίκα με ένα σπάνιο ελληνικό όνομα Αμερσουδά (Μυρσίνη), με την οποία έκανε 3 παιδιά: α) **Βαλεντίνα**, παντρεμένη με τον Φιόντορ Μπουρμίστρωφ (τα παιδιά τους **Αμερσουδά** και **Ιγκορ**), β) **Γεώργιος**, ο οποίος πέθανε στη δεκαετία του 1940 στον πόλεμο, και γ) **Συμεών** (1928-1998), απόφοιτος του σπουταίου του Δραματικού Θεάτρου Μπολσόι του Λένινγκραντ (1947). Τη δημιουργική του καριέρα ως ηθοποιός ξεκίνησε στα θέατρα Λένινγκραντ, Μόσχας, Βλάντιβοστόκ, Όρενμπουργκ, Λβόβ. Ήταν ηθοποιός του Κρατικού Δραματικού Θεάτρου «Κόκκινη δάδα» στο Νοβοσιμπίρσκ, το οποίο διηύθυνε. Διετέλεσε

καλλιτεχνικός διευθυντής του Περιφερειακού Δραματικού Θεάτρου, το οποίο ο ίδιος διοργάνωσε. Στενά συνδέεται με το όνομά του η ιστορία του θεάτρου «Old House», που το 1967 έλαβε μια μόνιμη σκηνή, όταν ο Συμεών Ιωαννίδης ήταν καλλιτεχνικός διευθυντής του. Για τη συμβολή του στο θέατρο, του απονεμήθηκε ο τίτλος του Τιμημένου Καλλιτέχνη της Ρώσικης Ομοσπονδίας. Προς τιμήν του

Οικογένεια του Συμεών Ιωαννίδη. Στην πολυθρόνα η Τατιάνα Ιωαννίδη-Χατζιβάτωφ του Συμεών.

ονομάζεται ένας από τους δρόμους του *Νοβοσιμπίρσκ*, στη νέα περιοχή Νοβομαρούσινο. Η σύζυγός του, Λαϊκή Καλλιτέχνης της ΕΣΣΔ, Άννα Ποκίντσενκο, συνεργάστηκε μαζί του στο θέατρο «Κόκκινη δάδα».

4. Η **Τατιάνα** παντρεύτηκε τον Αρκάδιο Χατζιβάτωφ και είχαν μαζί 2 παιδιά: τον **Λεωνίδα** (σύζυγος Ναντέζντα), και τη **Λουντμίλα** (Μίλα).

5. Η **Αικατερίνη** πέθανε το 1942.

Ο **Χαράλαμπος Ιωαννίδης του Ιωάννη** ήταν παντρεμένος με την Αικατερίνα Βασιλιεβνα και είχαν μαζί 3 γιους: Βασίλειος, Ιβάν και Γεώργιος.

1. Ο **Βασίλειος** εξορίστηκε στην Ελλάδα το 1937.

2. Ο **Ιβάν** πέθανε τη δεκαετία του 1910.

3. Ο **Γεώργιος** (Γιούρι) πέθανε τη δεκαετία του 1930 και είχε μια κόρη, την **Αικατερίνα**, που το 1960 ζούσε στην πόλη Νάλτσικ.

Ο **Ιωάννης Ιωαννίδης του Ιωάννη** παντρεύτηκε την Ευσεβία Ιβάνοβνα και τα παιδιά τους ήταν οι: Ιβάν, Βασίλειος, Αικατερίνα, Σοφία, Δημήτρης και Γεώργιος (Γιούρι).

1. Ο **Ιβάν** είχε έναν γιο, **Δημήτρη**, ο οποίος ζούσε στο Σαλιναμπάντ (αργότερα η Ντουσαμπέ, *υποσημείωση του συγγραφέα*), που με τη σειρά του είχε μια **κόρη**.

2. Ο **Βασίλειος** γεννήθηκε το 1881

και πέθανε το 1971 στο Λένινγκραντ. Το 1917 παντρεύτηκε τη Μαρία Μποϊτσόβα. Δεν είχαν δικά τους παιδιά και υιοθέτησαν την ανιψιά τους Ευγενία, την κόρη του αδελφού του Γεωργίου, που εκτελέστηκε το 1939 με την ετυμηγορία του ΝΚΒΔ, στην περιοχή Ροστόφ. Για αυτό το αξιόλογο άτομο κάνουμε πιο λεπτομερή αναφορά παρακάτω.

3. Η **Αικατερίνη** - η μοίρα της είναι άγνωστη.

4. Η **Σοφία** (1876-1960) παντρεύτηκε τον Μιχαήλ Κίτσο και απέκτησαν 3 παιδιά: Μαρία (1899), Άννα (1903) και Νεόφυτος. Η Άννα δούλεψε στην Επιτροπή Κρατικού Σχεδιασμού ως επιθεωρητής του πρώτου τμήματος. Άντρας της ήταν ο Ιβάν Τατεβοσιάν (1901), παιδιά δεν είχαν. Η Μαρία ήταν παντρεμένη με τον Ευγένιο και είχαν μια κόρη, **Ειρήνη** (1933), η οποία είχε 2 γιους, **Νικόλαο** και **Αλέξανδρο**. Ο Νεόφυτος είχε 2 κόρες και 1 γιο και ζούσε στη Γερμανία.

5. Ο **Δημήτριος** - η μοίρα του είναι άγνωστη.

6. Ο **Γεώργιος** γεννήθηκε στο Μπαχτσισαράι το 1887 και είχε μια κόρη με το όνομα **Ευγενία**. Την υιοθέτησε και ανέθρεψε ο αδελφός του Βασίλειος, μετά την εκτέλεσή του, που εγκρίθηκε από τον Λαϊκό Επίτροπο του ΝΚΒΔ της ΕΣΣΔ Ν. Ι. Εζόβ. Τα παιδιά της Ευγενίας είναι ο Βαλέριος και η Ελένη.

Βασίλειος Ιωαννίδης, στην τεχνογνωσία του καπνού

λά και «Gertsegovina Flor», που έμεινε στην ιστορία ως ο καπνός που έβαζε στην πίπα του ο Ιωσήφ Στάλιν.

Αξίζει να τονίσουμε πως ο Βασίλειος Ιωαννίδης παρέμεινε να εργάζεται στο εργοστάσιο και κατά την -900 ημερών! Πολιορκία του Λένινγκραντ (Σεπτέμβριος 1941 - Ιανουάριος 1944) από τους Γερμανούς, κατά την οποία υπολογίζεται ότι πάνω από 1.500.000 άνθρωποι (στρατιώτες και πολίτες) έχασαν τη ζωή τους... Στο βιβλίο του «Το πολιορκούμενο Λένινγκραντ» ο Δ. Β. Πάβλοβ, ο πληρεξούσιος της Επιτροπής Άμυνας για τα θέματα προμηθειών των στρα-

τιωτικών δυνάμεων του Μετώπου Λένινγκραντ και των κατοίκων της πόλης, γράφει, αναφερόμενος στη μεγάλη σημασία του καπνού για το ηθικό των στρατιωτών τη δύσκολη εκείνη εποχή: «Μπορούσε να παρακολουθεί κανείς πως οι στρατιώτες σκοτίζονταν και έπεφταν ηθικά μην έχοντας κάτι να καπνίσουν, ώστε να σκοτώσουν την ώρα και τη βασανιστική-τρομακτική-μονοτονία της καθημερινότητας». Ελλείψει αναγκαίας ποσότητας καπνού, έπρεπε να χρησιμοποιήσουν διάφορα μείγματα για παραγωγή υποκατάστατων. «Μεγάλη είναι η συμβολή του επικεφαλής μάστορα καπνού του εργοστασίου «Ουρίτσκι» Β. Ι. Ιωαννίδη στην παραγωγή του υποκατάστατου καπνού,» συνεχίζει ο Πάβλοβ. «Χάρη στην εφευρετικότητά του, τα ορθώς επεξεργασμένα και σε σωστές αναλογίες φύλλα δένδρων και σκόνη καπνού είχαν ως αποτέλεσμα σιγάρα που θύμιζαν στους στρατιώτες πραγματικό καπνό, ενώ μας έδωσε τη δυνατότητα να τους προμηθεύουμε συνεχώς και ανεμπόδισ-

στα με το τονωτικό αυτό προϊόν».

Για τη συμμετοχή του στον Μεγάλο Πατριωτικό Πόλεμο και τη συμβολή του στην ανάπτυξη της καπνοβιομηχανίας στην ΕΣΣΔ, στον Βασίλειο Ιωαννίδη απονεμήθηκε το παράσημο «Εμβλημα της Τιμής» και πολλά μετάλλια. Τον Ιανουάριο του 1957, με αφορμή τα 75^α γενέθλιά του και τα 60 χρόνια εργασίας στην καπνοβιομηχανία, το εργοστάσιο «Ουρίτσκι» εξέδωσε ειδικό φύλλο εφημερίδας με τον τίτλο «Βήμα του Πρωτοπόρου», αφιερωμένο στον Β. Ιωαννίδη.

Πέθανε το 1971 στο Λένινγκραντ 3 μήνες πριν κλείσει τα 90 του χρόνια. Το περιοδικό «Tabak» δημοσίευσε τη νεκρολογία για το θάνατο «ενός από τους παλαιότερους εργαζομένους στη βιομηχανία καπνού».

Το ιστορικό εργοστάσιο «Ουρίτσκι», πρώην «Lafert»